

Bladet

NATURSKOLEFÖRENINGEN • NR 1/11 • ÅRGÅNG 25

The background of the cover is a photograph of a forest path. A central rectangular inset shows a group of people, including children and adults, standing in a forest. Overlaid on this inset is the title "SKOGEN SOM KLASSRUM" in large, white, bold, sans-serif capital letters.

SKOGEN SOM KLASSRUM

NATURSKOLEFÖRENINGEN

är en intresseförening för människor som arbetar med utomhuspedagogik.

Vi arbetar för en idé; att lära in ute. Positiva upplevelser i naturen är grunden för att förklara ekologiska samband och för att förstå miljöfrågorna. Kunskapen om naturen börjar i naturen!

MEDLEMSSKAP

Enskilda personer och organisationer är välkomna som medlemmar. Enskild medlem får ett ex. av Bladet, som utkommer med fyra nummer per år. Institutioner får 3 ex. per nummer.

ÅRSAVGIFT

- enskilda medlemmar 220 kr
 - organisationer/institutioner 460 kr
- Anmäl dig på föreningens postgiro 493 33 84 - 2. Uppge namn, adress och telefon.

ADRESS

Naturskoleföreningen
c/o Kristina Jarnedal
Tenorgatan 14
421 38 Västra Frölunda

BLADET

Naturskoleföreningens medlemstidskrift. Utkommer med fyra nummer per år.

ANSVARIG UTGIVARE

Stina Lindblad

REDAKTÖR

Robert Lättman-Masch

ADRESS

Bladet
c/o Robert Lättman-Masch
Strandvägen 2
148 30 Ösmo
Tel. 08-520 73708
robert.lattman@naturskolan.pp.se

HEMSIDA

www.naturskola.se

TRYCK

Affärs- & Tidskriftstryck, Vallentuna

UPPLAGA

1200 ex.

PAPPER

Multi Art Silk
Miljömärkt "Bra miljöval"

ANNONSER

Helsida 600 kr
Halvsida 300 kr
Kvartssida 200 kr

MANUSSTOPP

Nr 2/11 1 april

FRAMSIDA

Foto: Robert Lättman-Masch och Torbjörn Wrange

STYRELSEN

kan Du vända Dig till om Du vill veta mer om föreningen eller har någon idé som Du vill framföra.

ORDFÖRANDE

Stina Lindblad
Hyttö Naturskola
Älvkarleby kommun
Box 4
814 21 Skutskär
070-645 11 92
stina.lindblad@naturskola.se

KASSÖR

Kristina Jarnedal
Tenorgatan 14
421 38 Västra Frölunda
070 767 51 59
kristina.jarnedal@naturskola.se

LEDAMÖTER

Agneta Fries
Skogsbrynet 2
903 43 Umeå
090-13 87 83, 070-22 06 358
agneta.fries@naturskola.se

Gun Jacobsson
Anders Billes väg 2
240 10 Dalby
046-209486, 0706-545057
gun.jacobsson@naturskola.se

Kalle Lindeborg
Lidberga 3
186 91 Vallentuna
08-51025325, 070-720 44 86
kalle.lindeborg@naturskola.se

Pessi Liukkonen
Ängomsvägen 16
86433 Matfors
073-275 54 25
pessi.liukkonen@naturskola.se

Torbjörn Wrange
Bävervägen 19
654 68 Karlstad
054-540 35 30
torbjorn.wrange@naturskola.se

Britt Eklöf
Långviken 409
69492 Hallsberg
070-55-88-547
britt.eklof@naturskola.se

Anders Sjöberg
Torkilsväg 7C
791 52 Falun
070-231 25 50
anders.sjoberg@naturskola.se

REDAKTÖR FÖR BLADET

Robert Lättman-Masch 08-52073708

WEB-ANSVARIG

Sam Peterson 044-13 63 61
naturskolan@utb.kristianstad.se

INFORMATIONSMATERIAL

Naturskoleföreningen har material till mässor, föreläsningar och utställningar. Behöver du informationsfoldrar, låna föreningens Power Point eller Roll up, köpa tygmärke med Naturskoleföreningens logo kontakta Stina Lindblad på tel 070-645 11 92.

TILL ALLA SKRIBENTER

Vi är tacksamma om Du hjälper oss med några enkla saker när Du skriver i Bladet:

- Dela upp texten i mellanrubriker.
- Skriv gärna bildtexter.
- Bifoga illustrationer eller foton med hög upplösning.
- Skicka en fil med din egen layout där det framgår var bilder passar. Skicka också en ren fil där Du sparat texten i Word i typsnitt Times new roman 10 p utan inslag av layout, tabeller eller andra finesser som finns i textprogrammet.
- Det går bra att skicka material som e-post:
robert.lattman@naturskolan.pp.se

Bladet

Föreningssida.....	2
Ledare.....	3
Skogen som klassrum, en bakgrund....	4
Skogen som klassrum, dag 1.....	6
Skogen som klassrum, dag 2.....	8
Uppföljning.....	10
Röster från skogarna.....	12
Nu når vi ut till politikerna.....	15
Ett exempel från Ockelbo.....	17
Ömsesidig symbios.....	18
Naturrutan.....	19

Ansvar för innehåll i detta nummer:

Naturskolor som deltar i projektet
Skogen som klassrum

Skogen som klassrum

Vinterns kyla biter sig fast i landet trots att fåglarna faktiskt börjat sjunga sina vårsånger. Jag mötte en vuxengrupp i dagarna. Vädret var kallt, mössorna neddragna och många lager kläder gjorde oss klumpiga. Men allt det glömdes bort i uppgiften att följa ett djurspår. Att fundera på varför djuret gått här och lämnat spår i form av både tassavtryck, päls och gnag. Deltagarna följde med stor nyfikenhet och uppfinningsrikedom spåren och hade långa historier att berätta om sina respektive djur när de kom tillbaka. Det är härligt att se så engagerade pedagoger i vinterkylan! Det ger mig hopp om att naturen kan vara världens bästa klassrum även denna årstid. Läs mer om spår i naturrutan.

Det nummer av Bladet du nu håller i din hand är ett temanummer som handlar om fortbildningssatsningen Skogen som klassrum. Sedan 2009 har Naturskoleföreningen samarbetat med Naturskyddsföreningen i projektet och hittills har 1800 pedagoger utbildats i utomhuspedagogik. Det är en stor insats som vi tror kommer att ha stor effekt, dels på hur känd Naturskoleföreningen är i olika delar av landet, dels på hur många elever som kommer utanför klassrummets väggar på lektionstid. Därför vill vi tala om vad vi har gjort och gör, projektet pågår även 2011. Vill du kommentera eller veta mer om projektet är du välkommen att kontakta Stina Lindblad på stina.lindblad@naturskola.se.

Om några månader möts vi för att ha årsmöte i Älvkarleby. Planeringen är i full gång och vi som arrangerar, naturskolorna i Uppland, hoppas att snön har smält till början av maj. Årsmötet har i år hälsotema, både kroppen och huvudet ska få jobba i

fysiska och mentala utmaningar. Samtidigt hoppas vi uppläningar få visa en del av vår natur och kultur. Vi kommer att bo på en gammal militäranläggning mitt i Dalälven som sedan länge omvandlats till en naturskön turistö. Vi transporterar oss i området per cykel och vi kommer att få prova på både fiske, teamövningar och mentala utmaningar i en Open Space. Det är en diskussionsform dit alla kan ta med en fråga och det gruppen tycker känns aktuellt behandlas. Styrelsen är mycket nyfiken på vilka frågor som kan väckas under denna halvdag! Anmälan till årsmötet gör du på www.naturskola.se

Under flera år har vi diskuterat att uppdatera vårt ansikte utåt, alltså hemsidan. Nu är det gjort! Den nya hemsidan hittar du på samma adress som den förra, www.naturskola.se. I och med den nya hemsidan har också styrelsen fått nya adresser. Alla styrelsemedlemmar kommer i fortsättningen ha mailadressen fornamn.efternamn@naturskola.se för att vi ska vara enklare att kontakta. Nu önskar vi oss synpunkter på hemsidan. Vad saknar just du?

Njut av vintern!

STINA LINDBLAD

Skogen som klassrum - en bakgrund

Skogen som klassrum påbörjades så smått 2008 då Märta Berg som arbetar med tätortsnära skog på Naturskyddsföreningens rikskansli kontaktade Mia Bucht på naturskolan i Falun för att fråga om hon var intresserad av att genomföra fortbildningar i utomhuspedagogik med temaskog. Naturskyddsföreningen hade precis påbörjat ett projekt för att uppmärksamma behovet av att bevara och tillgängliggöra skogar för barn, Bevara barnens skogar.

Till Naturskyddsföreningens stora glädje var Mia intresserad av att samarbeta och under 2008 genomfördes totalt sju fortbildningsdagar i Värmland, Stockholm och Dalarna. Redan då var fokus på ämnen som matematik, svenska, engelska och NO, samtidigt som natur- och miljöfrågor naturligt vävdes in i diskussioner. Märta Berg på Naturskyddsföreningen ordnade det praktiska kring fortbildningsdagarna och deltog även genom att hålla i en diskussion om behovet av att bevara och tillgängliggöra skogar för barn och hur man kan uppmärksamma frågan i kommunen. Projektet fick lyckat utfall och Naturskoleföreningen och Naturskyddsföreningen beslutade sig för att påbörja ett större samarbete 2009-2010 då vi gemensamt ansökte om medel från Friluftsrådet för att genomföra Skogen som klassrum i större skala.

Målen för det gemensamma projektet Skogen som klassrum blev då:

- Att fler barn ska få kunskaper om och intresse för att vistas i skogen, samt därmed en positiv känsla för naturen och viljan att värna.
- Att fler pedagoger ska använda skogen i skolundervisningen.
- Att fler kommuner ska ge stöd till utomhuspedagogisk undervisning.
- Att fler kommuner ska arbeta för att tillgängliggöra skog för barn nära skolor och bostäder.
- Att uppmärksamma och sprida kunskaper om närnaturens och utomhuspedagogikens alla värden (exempelvis sociala, kulturella, pedagogiska och biologiska).

NATURSKOLEPEDAGOGER FRÅN OLIKA DELAR AV SVERIGE

Cirka en miljon kronor beviljades från Friluftsrådet och fortbildare rekryterades från landets naturskolor. De som hittills deltagit ett eller flera år är; Hunnebergs ns, Nynäshamns ns, Falu ns, Skärholmens faltskola, Uddevalla natur- och kulturskola, Söderåsens ns, Naturskolan Kom ut! i Sundsvall, Ammi Wohlin, Hållbar framtid (tidigare Södertälje ns) och Eva Lindberg, verksamhetsledare för Närnaturguiderna på Naturskyddsföreningen.

VILKA KOMMUNER DELTOG?

Skogen som klassrum är ett samarbete mellan Naturskoleföreningen och Naturskyddsföreningen. Därför ville

båda föreningarna vara aktiva i alla delar av projektet. Val av kommuner som fortbildningen genomförts i har dels utgått från var det finns aktiva kretsar inom Naturskyddsföreningen och dels var det inte finns naturskolor. Den utomhuspedagogiska fortbildningen sköts normalt av naturskolorna. I ca 90 kommuner finns redan en naturskola och där är behovet täckt till viss del, dessa besöktes inte. Kretsarna är viktiga för att deras medlemmar finns kvar i kommunen efter fortbildningen och kan bygga vidare på det som påbörjats, därför har det varit viktigt att etablera bra kontakt med de ideellt engagerade i kretsarna.

Skogen som klassrum har hittills utbildat i 26 kommuner, från Skåne till Ångermanland. I varje kommun har vi försökt hitta flera skolor som är intresserade, i några små kommuner har faktiskt alla skolor deltagit i Skogen som klassrum! Detta har vi gjort för att få så stor genomslagskraft som möjligt gentemot politiker och skolledare. Dessutom har alla pedagoger på de besökta skolorna bjudits in till fortbildningen av samma anledning. Skogen som klassrum är ute efter att förändra! Och arbetet har också givit resultat direkt och indirekt, det kan du läsa om i andra artiklar i tidningen.

GEMENSAMT UPPLÄGG

Fortbildningen planerades tillsammans av naturskolepedagogerna

och projektledaren på Naturskyddsföreningen, Märta Berg, samt projektledaren på Naturskoleföreningen, Stina Lindblad. Ett gemensamt upplägg med fokus på ämnena matte, svenska och NO har följts. Många av övningarna har tagits ur böckerna i "Att lära in ute"-serien, men varje naturskolepedagog har också haft möjlighet att sätta sin prägel på fortbildningen. Dessutom har innehållet anpassats efter den skola som besökts, både med tanke på lärarnas tidigare erfarenheter och det område som fortbildningen bedrivits i. Tyngdpunkten har legat på praktiska övningar där lärarna på skolorna själva fått delta som elever i övningarna.

TVÅ DAGARS FORTBILDNING

Alla skolor som har deltagit i Skogen som klassrum har erbjudits två fortbildningsdagar, med minst en månad mellanrum. De har oftast genomförts av samma naturskolepedagog. Efter dag 1 fick lärarna i uppgift att prova någon av dagens övningar med sina elever och dokumentera vad de gjort både i bild och i text. Under dag 2 kunde problem som uppstått och utveckling av övningar diskuteras. Lärarna fick också delta i en mängd nya övningar. Dag två avslutades med en diskussion om vikten av att bevara tätortsnära natur och möjligheter att utöka skolans utomhuspedagogiska verksamhet. Till diskussionen, som leddes av representanter från Naturskyddsföreningens lokala kretsar

eller naturskolepedagogen som höll i dag två, bjöds lokala politiker in.

I andra artiklar i detta nummer av Bladet kan ni läsa mer om fortbildningens innehåll.

EN SKOG NÄRA SKOLAN

Det som också varit ett av projektets mål är att uppmärksamma lärarna på ett skogsområde i skolans närhet och möjligheterna som finns där. Detta dels för att visa hur skogen kan användas som klassrum men också för att öka kunskapen om närliggande naturmiljöer. Om skog nära skolan används regelbundet för undervisning så ökar möjligheten att skydda den från exploatering.

SAMARBETE MED KRETSAR

I planeringen av vilket skogsområde som skulle användas vid de olika skolorna har samarbetet med Naturskyddsföreningens lokala kretsar varit viktig. Kretsarna har lokalkännedom och möjlighet att välja ute en lämplig plats i skogen för fortbildningen. Kretsaktiva har under fortbildningen berättat om vilka värden som finns i det aktuella skogsområdet. De har också deltagit under fortbildningsdagarna genom att leda politikerdiskussionen och berätta om vilken annan verksamhet Naturskyddsföreningen inbjuder till lokalt.

RESULTAT

Under 2009 -2010 deltog ca 1800 pedagoger i projektet. Vi räknar med att de tillsammans har tagit ur över 36 000 elever i naturen.

Under 2009-2010 har arbetet bl a inneburit att

- 181 fortbildningsdagar i utomhuspedagogik för över 1 800 pedagoger från över 110 skolor har genomförts i 26 kommuner.

- minst 36 000 barn har fått utökade möjligheter att komma ut i skogen och därmed kunskaper som kan leda till intresse för natur- och miljöfrågor i ett större sammanhang

- Naturskyddsföreningens kretsar och länsförbund har deltagit aktivt i projektet och genomfört aktiviteter på lokal och regional nivå som uppmärksammar behovet av skogar för barn.

- ca 90 skogsområden har uppmärksammat som platser inte bara för pedagogisk verksamhet utan också för rekreation och friluftsliv.

FRAMTIDSVISIONER

Under 2011 fortsätter projektet Skogen som klassrum och det kommer dessutom att växa. 150 fortbildningsdagar kommer att genomföras. Vi kommer också att söka upp rektorer, politiker och skolledare i de kommuner där vi redan fortbildat och diskutera hur den utomhuspedagogiska verksamheten kan bli permanent. Samtidigt tar vi upp behovet av närnatur kring skolorna för att utomhusundervisningen ska kunna äga rum någonstans.

Fortbildningen är inriktad på ämnena matematik, svenska, engelska och NO med en tydlig grund i den nya läroplanen Lgr 11 som börjar gälla i juli 2011. Dessutom kommer den alltid aktuella klimatfrågan få en större plats i upplägget.

Finansieringen kommer fortfarande från statliga medel, men de har i år delats ut av Svenskt Friluftsliv.

TEXT: STINA LINDBLAD OCH MÄRTA BERG

FOTO: TORBJÖRN WRANGE OCH

ROBERT LÄTTMAN-MASCH

Vill du veta mer om Skogen som klassrum?

Stina Lindblad, Naturskoleföreningen
stina.lindblad@alvkarleby.se

Märta Berg, projektledare tätortsnära skog, Naturskyddsföreningen
marta.berg@naturskyddsforeningen.se

Mer om Skogen som klassrum och Bevara barnens skogar finns på Naturskyddsföreningens hemsida:
www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsnara-skog/

Skogen som klassrum

Dag 1

Nynäshamns Naturskola har deltagit som utbildare i projektet Skogen som klassrum de båda år som hittills gått. Skolorna vi har besökt har legat inom Stockholms län. Den första dagen av utbildningen har haft fokus på naturkunskap och svenska.

Naturguidning

Inledningsvis har vi informerat om projektet, om Naturskoleföreningens och Naturskyddsföreningens roller. Vi har berättat om utomhuspedagogik och vad naturskola är.

Den vite mannens fotspår

Groblad, *Plantago major*, är en tålig växt. den växer på upptrampade ställen där andra växter knäcks under tyngden av människofötter. Bladen sitter i rosett tätt mot marken och blomstänglarna är sega. Sparkar du till stänglarna skvätter fröna ut och sätter sig på strumpor, skor och byxor.

Ursprungligen fanns inte groblad i Amerika. När den vite mannen kom och bosatte sig upptäckte indianerna att den nya växten dök upp på stigar och vägar där den vite mannen färdades. Fröna hade färdats över Atlanten och grott i den nya världsdelen och fick därför det passande namnet, den vite mannens fotspår.

Den första aktiviteten har varit en naturguidning där vi på skolgården eller i närområdet har tittat på olika växter. Med hjälp av biologiska och historiska fakta, sagor och myter har vi försökt öppna ögonen för vanliga växter som finns i skolans närhet. Exempel på växter vi berättat om är; grobladet och den vite mannens fotspår, vassen och djävulsbettet, sälgen som medicinalväxt och om dess värde för den biologiska mångfalden och linden med sina fantastiska helikopterfrön. Det är växterna som funnits på platsen som har bestämt hur naturguidningen har sett ut och vad vi har berättat om. En naturlig följd av berättandet har varit att deltagarna själva delgivit sina berättelser som de hört om olika växter.

Dokumentation av grönområden

Under fikapausen har vi passat på att berätta om Nynäshamns kommuns enkätundersökning som gjordes under 2007 tillsammans med Skogsstyrelsen. Då tillfrågades kommunens alla förskolor om vilka grönområden de använder, hur ofta och till vad. Slutsatsen blev att alla förskolor använder närnaturen till lek och pedagogiks verksamhet en eller flera gånger i veckan. Dessa områden finns nu dokumenterade och kan användas i kommunens planarbete för att förhindra att värdefulla pedagogiska miljöer försvinner i framtiden när bebyggelsen förtätas.

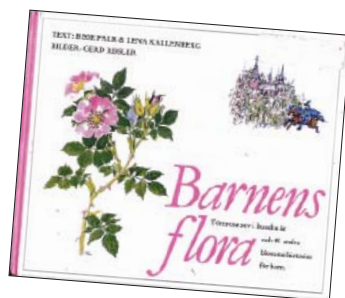
Med paraplyer, slaghåvar och insektssugar har deltagarna fångat småkryp som de aldrig sett förut, i skolans omedelbara närhet.

Biologisk mångfald i närmiljön

Den andra delen av förmiddagen har ägnats åt djurlivet med inriktning på småkryp och olika insamlingsmetoder. Deltagarna har fått upptäcka myllret av liv som finns i närområdet. Med hjälp av slaghåvar, förnasåll, paraplyer och insektssugar har de samlat in en liten del av den biologiska mångfalden. Den stora upptäckten för många är att man med enkla metoder i ett tillsynes trivialt naturområde kan hitta småkryp som man aldrig sett förut och kan fascineras av.

Genom denna naturguidning och insamling av småkryp har vi

Boktips

I Barnens flora finns olika fantasifulla och intressanta berättelser om växter och deras användning förr. Författare är Falk och Kallenberg.

haft möjlighet att bota en del av den hemmablindhet hos dem som arbetar på skolorna men vi har förhoppningsvis också kunnat vända ointresse till nyfikenhet om vad som finns att upptäcka i närmiljön.

Skog på skolgården

Inför dessa utbildningsdagar har skolorna själva fått bestämma vilket naturområde de har velat använda för de olika aktiviteterna. På en av skolorna hade de valt ett område på 45 minuters gångavstånd från skolgården. Redan när vi tittade på flygbilderna på Eniro inför utbildningsdagarna insåg vi att de aldrig skulle kunna använda området regelbundet på grund av tidsåtgången att ta sig dit. På förmiddagen pratade vi om många av de olika träd som fanns på skolgården och när vi på eftermiddagen skulle ha utesvenska gjorde vi alla övningar på

skolgården. Skolgården var indelad i en traditionell platt asfaltsdel men i anslutning till den fanns en trappa upp till ett litet men fantastiskt fint skogsområde. I lärarnas ögon var det ingen "skog", men för en utomstående som har besökt många skolgårdar var det ett naturområde med kuperad terräng, berghällar, block, mossor, sly, ris, tallar och andra träd karaktäristiska för området i stort. Det var ett perfekt ställe för utomhuspedagogiska aktiviteter, särskilt om man som lärare vill göra det regelbundet med sina elever. För deras elevers skull hoppas vi att området har ett skydd mot förtätningen som var högaktuell i denna kommun.

Vissa lärare tycks gå med John Bauer-bilder på näthinnan när de tänker på uteklassrum, naturskola och utomhuspedagogik. Vi har mött många förvånat stolta blickar från lärare när vi lovordar deras skolgårdar som utmärkta ställen att bedriva uteverksamhet på. Skolorna behöver både sina närområden för regelbundenhet i utomhusundervisningen och de stora skogarna på längre avstånd för naturupplevelser och nya äventyr.

TEXT: ROBERT LÄTTMAN-MASCH
FOTO: ROBERT LÄTTMAN-MASCH OCH
MATS WEJDMARK
NYNÄSHAMNS NATURSKOLA

Andra halvan av dagen har vi ägnat åt svenska utomhus. Till vänster allemansteater, till höger brottsplatsen och ovan allt är inte bara svart eller vitt. Alla övningar finns med i boken "Att lära in svenska ute".

Skogen som klassrum

Dag två och det är dags att träffa gruppen för andra gången. Vad har hänt sen sist? Deltagarna har fått en uppgift att göra mellan dag ett och två. En av övningarna från första dagen skulle testas med den egna klassen och dokumenteras. Hur har det gått? Speciellt viktigt var det för deltagarna att reflektera över utvecklingspotentialen i övningen för att den ska kunna passa den egna gruppen. Kort lyfter vi några av gruppens intryck och kastar oss glatt över andra dagen.

Nyfikna och lika förväntansfulla har de följt med mig ut i skogen, i en skog som vi för andra dagen ska använda som klassrum. Det är deras skog, skolnära, mer kända av några i kollegiet och alldeles okänd för andra. Det är dags att erövra den egna skolskogen. Fokus denna dag ligger på matematik. Dagen kommer att bjuda på en mängd utomhus pedagogiska övningar, där matematiken är i fokus.

Ordna

Vi inleder med en ordningsövning ur boken "Att lära in matematik ute". Med en upphittade pinnar som deltagarna tycker är; konstiga, vackra eller fula, rangordnar de sig efter storlek (störst-minst), (längd) längst-kortast, tjocklek (tjockast-smalast), tyngd (tyngst-lättast) och ålder (äldst-nygst). Vi känner på den matematiska betydelsen av orden och den biologiska diskussionen kring unga och gamla pinnar och har i och med det både utvecklat språk och ökat begreppsförståelsen.

1-metersrep

Men sina pinnar i handen får gruppen frågan om någon har en pinne som är exakt en meter? Hur lång är en

Hemliga bilden. Ramen i form av en triangel utmanar till en beskrivning innehållande rikligt med matematiska lägesord.

meter? Visa med kroppen! Jag visar ett 1-metersrep utan att säga hur långt det är. Gruppen gissar, testar sina förutsägelser och jämför hur nära de var. Mina blå respektive röda 1-metersrep fungerar jättebra som parindelning. Hitta någon som har en annan färg på repet. Tillsammans testar de övningar som passar ute i skogen:

- Hur lång är 1 meter? Hitta något som är 1 meter långt. Fortsätt sedan med 2 meter, $\frac{1}{2}$ meter, $\frac{3}{4}$ meter osv.
- Hitta två pinnar som tillsammans är lika långa som repet.
- Hur många kottar i rad behövs det för att det skall bli 1 meter?
- Hitta ett träd som är 1 meter runt om (omkrets). Fortsätt med $\frac{1}{2}$ meter, 2 meter osv.
- Mät det tjockaste trädet du kan hitta.

Hur stor omkrets har det?

- Hur långt är det mellan träden? Uppskatta först antal meter och mät sedan genom stegning/med fötter

Hemlig bild

Vi fortsätter med 1-metersrepen. Nu får de bilda ramar till Hemliga bilder. Två och två, rygg mot rygg ska de nu skapa en "hemlig bild". Fem olika naturföremål kommer att bli en bild. Båda personerna i paret har fem likadana saker. Sedan gäller det att muntligt förklara HUR bilden ser ut medan kamraten steg för steg försöker lägga en likadan bild efter instruktionerna. Byt. Testa att ge instruktioner UTAN att få fråga... Jämför bilderna? Är de lika? Är de spegelvända? Denna övning tränar verkligen att förstå och ge

denna övning har vi fångat in en hel del tankar om biotoper i skogen.

Uppdrag

Rep i alla åra, men inte en naturskoledag utan en hemlig påse. För att få in lite språk valde jag att lägga en omgång uppdragskort med jämförelseord, rörelsekort, lägesord och tidsord, i min hemliga påse. Gruppvis testade lärarna dessa, varvat med en omgång mattekluringar, engelska utmaningar och sist uppdrag ur "Först till Ö", ur boken Att lära in svenska ute. Det blir mycket samarbete och redovisningar görs på en vit duk.

Deltagande politiker

Till det avslutade passet var politiker inbjudna tillsammans med Naturskyddsföreningens lokala krets. Skogen som klassrum har ju också som uppgift att initiera ett fortsatt arbete med att skydda skolnära skogar där eleverna kan leka och lära även i framtiden. Vid de tillfällen när politiker och kretsrepresentanter kom fick även de känna på en naturskoleklassiker, 36-leken. Indelade i lag skuttade alla glada och lyckliga runt, tjoandes och lockandes för att komma förts till 36!

Är du själv nyfiken på att vidga klassrummet och känna på utomhuspedagogiken, testa då några av de lärorika övningar som finns beskrivna i "att lära in ute"-böckerna. Ut och lär in med alla sinnen!

TEXT OCH FOTO: BIRGITTA SANG
FÄLTSKOLAN SKÄRHOLMEN

1-metersrepet kom väl till pass när vi byggde tredimensionellt i Vallentunskogen. 1 m3 blev det av pinnarna i skogen.

instruktioner. Med ramen i form av en cirkel tränas både klockan och kompassen.

Fånga träd

I skogen som klassrum tar vi en närmare titt på vad som växer där. Med hjälp av ett 30 m långt rep fångar vi så många träd som möjligt. Deltagarna gissar först hur många träd det är innanför repet och räknar sedan träden. Blev det fler eller färre än ni trodde? De jämför med

gruppen som fångat träd på ett annat ställe. Hur många lövträd respektive barrträd hamnade innanför linan? Hur många olika arter fanns där? Vi namnger arterna, tittar på trädens ålder, årsringar på stubbar, mossor, lavar och hur man kan se vädersträck i naturen. Vi fångar så få träd som möjligt (minst två med sträckt lina...) Jämför platsen där ni hittade så många som möjligt med den plats som ni hittade så få som möjligt på. Varför växer träd på olika sätt i skogen? I

Uppföljning och utvärdering

Dag 3

Under 2010 erbjöds alla skolor som deltagit i Skogen som klassrum 2009, uppföljning under en halv dag. Många skolor tackade ja och 21 sådana Dag 3 genomfördes i 12 kommuner.

Att få komma tillbaka till de lärare vi träffat hösten 2009 och fråga dem vad Skogen som klassrum har betytt för deras arbete med eleverna, var spännande. Många talade om att de haft stor nytta av övningarna från de båda föregående dagarna, och det gavs livfulla beskrivningar om hur övningarna genomförts, anpassade till barnens ålder och förmåga. Många sade också att denna utvärderingsdag var bra för att de fick repetera de olika övningarna efter en tid.

Mellis ute

Några grupper bestod endast av fritidspersonal. Deras behov skiljer sig från lärarnas – de behöver enklare samarbetsövningar och vill inte "vara skola" med för mycket matte eller andra skolämnen. Ett gott resultat för fritidspedagogerna var att de börjat servera mellis ute. Vissa elever tyckte detta var så bra att de sade "om vi äter inne idag kommer jag inte att äta något mellis". Eleverna stannade ute efter mellis, konflikter och slagsmål hade minskat. Lärare och föräldrar hade noterat detta med glädje.

Idébank

På frågan om vad som behöver förändras på skolan för att skapa bättre förutsättningar för utomhuspedagogik, fick vi från fritidspersonal svar som att en ansvarig per rast behövs som leder övningar, idébank behöver samlas i pärmar eller mappar på datorn, frågan måste upp på olika skolkonferenser –

har för låg prioritet idag samt längtan efter mer trädkunskap.

Stöd från rektor?

Vi ställde även frågan om rektor och eventuella politiker har stöttat det utomhuspedagogiska arbetet och här blev det mer svävande svar. Några tyckte att de stöttats genom att få lov att gå fortbildningen Skogen som klassrum, även om den var gratis för skolan. Andra uppgav att rektor tycker det är bra, men har inte vidtagit några särskilda åtgärder för att underlätta för lärarna att arbeta mer med utomhuspedagogik som metod.

Värderingsövning

Efter en ganska omfattande utvärdering som genomfördes som en "Walk and talk"-övning två och två med redovisning i hela gruppen, bjöd vi lärarna på några bonus-övningar. Dag 1 och 2 var relativt strikt planerade

av alla oss pedagoger, som jobbar i Skogen som klassrum, tillsammans. Dag 3 däremot gavs vi lite fritt spelrum, var och en i dialog med den berörda skolan. Vår erfarenhet är att skolorna inte kom med särskilda önskemål utan överlät till oss att välja övningar och även innehåll.

Därför använde sig några av värderingsövningar för att genomföra själva utvärderingen. Detta innebar att deltagarna för att svara på en fråga blev tvungna att gå till det träd eller sten där svarsalternativet fanns. Ett exempel – om frågan är "Hur har eleverna mottagit de utomhuspedagogiska övningarna?" De som ville svara "Mycket bra" gick till ett förutbestämt träd, de som ville svara "Bra" gick till ett annat och de som ville svara "Mindre bra" eller "Annat" gick till andra träd. Sedan intervjuade pedagogen dem om varför de stod där de stod. Bra diskussioner blev det och vissa bytte träd efter halva tiden.

Cornell-klassiker

Vi gjorde även några övningar som kan vara bra för att ge barn såväl som vuxna, en fördjupad upplevelse och känsla för naturen. Dessa övningar är till stor del hämtade från Joseph Cornells böcker "Sharing nature with children" och har under många år valtsat omkring på landets naturskolor. Men fortfarande finns det många pedagoger som inte prövat övningarna och som blir mycket entusiastiska när

de får göra det.

En sådan är "Känn ditt träd" då deltagarna arbetar i par och den ena leder den andra, som har förbundna ögon, fram till ett träd där hon får känna på trädet med sina händer en stund, för att sedan ledas tillbaka, ta av ögonbindeln och sedan försöka hitta samma träd med hjälp av alla sinnen.

En annan är att rita en "Ljudkarta". Det är en ensam-övning, då man sitter och lyssnar efter ljud, som ritas in på en karta med symbol och placeras där ljudet tycks komma ifrån. Det är en mycket bra koncentrations-övning som brukar ge ett lugn i gruppen. Vid återsamlingen får deltagarna berätta för varandra, jämföra sin placering och vad de hört.

Frågor om framtiden

Som avslutning på Dag 3 ville vi uppmana våra kursdeltagare att tänka framåt och försöka se möjligheter, men också identifiera behov.

Vi ställde frågor som; "Hur arbetar vi vidare och vad behöver förändras på vår skola för att det ska bli mer utomhuspedagogik?" Men vi ställde också frågor om deras resurser. "Finns skog eller annan natur tillräckligt nära?", "Hur får vi med utomhusspass i den ordinarie verksamheten?" och "Vill vi ha en naturskola i kommunen?"

Många svar handlade om att kunna ha en egen skolskog nära skolan, med vindskydd och eldstad. Men svaren handlade också om deras eget ansvar att planera och genomföra, även om det finns hinder på vägen i form av ovilliga elever och oförstående föräldrar, dåliga kläder och invanda mönster. Vissa negativa svar om att ha naturskola eller inte i sin kommun fascinerar. Några som på frågan om de ville ha en naturskola i kommunen, svarade nej för att de var oroliga för att man då skulle tycka att det räckte med natur i och med naturskolan och på så sätt köpte sig fri från att själv gå ut med barnen. Andra nej-svar handlade om att de nu kände att de fått tillräckligt och inte behöver mer för att gå ut.

Tystnad

En egen reflektion som inte lärarna kommenterade själva, och kanske beror det på att de är så vana vid

det, är bristen på tysta miljöer. Det finns tätortsnära, skolorna, trevliga naturområden och små eller större skogspartier på de flesta orter, men man hör nästan alltid en trafikerad väg. Vi kan känna sorg för dessa barn som när de kommer ut i skogen och ska lyssna till fåglarna på våren, måste filtrera bort trafikbruset. Något av det bästa i skogen är ju tystnaden! Och då menar vi inte fåglar och vindsus förstås, utan avsaknaden av "buller" från mänsklig aktivitet. Tyvärr löser vi väl inte detta inom Skogen som klassrum och kanske löser vi det inte alls, utan det blir en minoritet av befolkningen som har kapacitet och intresse att ta sig till de tysta områden som fortfarande finns.

Ställa krav

Några pedagoger vill helt klart ha en naturskola i sin kommun, men det finns de som tror att kommunen är för liten, eller att det är bättre att satsa på respektive skolas omgivning. Dock önskar de flesta det stöd och den inspiration inom utomhuspedagogiken som en naturskola kan erbjuda. Vår förhoppning är att Skogen som klassrum ska ge upphov till några nya naturskolor i vårt land. Vi vet ju själva hur viktiga vi är!

Frågan vi bär med oss in i 2011 då projektet fortsätter, och utökas, är hur vi kan få skolledningen mer aktiv. Kan vi ställa krav i någon form, i utbyte mot att skolan faktiskt får två heldagars fortbildning av mycket hög kvalitet, utan kostnad? Vi planerar

att försöka träffa rektorerna ifrån deltagande skolor inom samma kommun för att förankra arbetet med utomhuspedagogik. Däremot kommer vi inte att genomföra några Dag 3 under 2011 eftersom det tar mycket resurser i anspråk och dessa vill vi pröva att lägga på skolledningarna istället.

Vissa pedagoger lade in dikter i dag 3 till exempel den här...

*Det behövs tystnad,
Det behövs lugn.
För tillväxt behövs tid.
Ingenting växer på en åker
som ständigt plöjs upp.*

Marie Aulanko

TEXT: ANNETTE FREDMAN OCH
EVA LINDBERG
FOTO: EVA ÖSTBERG, TROLLHÄTTAN

RÖSTER FRÅN SKOGARNA SOM BLIVIT KLASSRUM

Den positiva stämning som jag fått uppleva vid utbildningstillfällen i satsningen Skogen som klassrum har givit mig enormt mycket som pedagog. Det har varit en härlig stämning och samspel med de deltagande pedagogerna. De blir ofta häpna över enkelheten och användbarheten under utbildningsdagarna.

– ”Varför får jag lära mig detta först nu i slutet av min lärargärning”, var det någon som uttryckte det. ”Då hade jag sluppit en massa onödigt jobb!”

Jag undrar om de bara är artiga mot kursledaren efter kursen och att allt faller tillbaka i samma gamla hjulspår när kursledarna lämnat skolan?

Därför har jag undersökt hur det går ett eller ett par år efter utbildningen på tio olika skolor. Det jag velat undersöka är:

1. Hur de upplevde fortbildningen ”Skogen som klassrum”?
2. I vilken omfattning arbetar de utomhuspedagogiskt idag och har det ökat med utbildningen?
3. Sker utomhuspedagogiken spontant eller är det ett återkommande inslag i deras planering?
4. Genomförs utomhuspedagogiken av ett fåtal entusiastiska pedagoger eller har pedagogiken anammats av dem som inte var frälsta innan?

5. Hur skulle de vilja se utvecklingen inom utomhuspedagogik och vilken eventuell roll skulle Naturskolorna kunna spela?

Dessa frågor har jag ställt i telefonintervjuer med kontaktpersonerna från de medverkande skolorna. Det har tillhört varierande yrkeskategorier: rektorer, högstadielärare, låg- och mellanstadielärare och fritidspedagoger. Antalet intervjuade skolor är enbart 10st men det kan ge oss en liten inblick i hur vi uppfattats ute på fältet. Sedan kan vi ju undersöka saken vidare.

”Vi som var tidigt ute med utomhuspedagogiken upplever en boom just nu med det arbetssättet!”

Positiva

Alla skolorna har upplevt ”Skogen som klassrum”- fortbildningen som riktigt positivt med övningar som de direkt kan börja praktisera. Den enda kritiken som en skola framförde var att de hade varit en grupp pedagoger från F-9 och att materialet varit för ”basic” för högstadielärarna. Spännvidden

tyckte de låg mera F-6. De flesta i gruppen hade dock varit positiva. Vissa skolor med liten personal har, trots att innehållet i fortbildningen varit inriktad till pedagoger som undervisar i åldern F-6, skickat all personal. Det är därför inte så konstigt att högstadielärarna reagerade.

Några röster från intervjuer:

- För oss som har miljöprofil har det varit en bra push framåt!
- Vi som var tidigt ute med utomhuspedagogiken upplever en boom just nu med det arbetssättet!
- För mycket basicövningar och för lite djup!
- Fortbildningen skapade en annorlunda syn på utomhusundervisningen! Bra!
- Användbara övningar i kärnämnen!
- Väldigt bra, även för högstadielärarna!
- Pedagogerna som gått utbildningen har varit inspirerade och delat med sig av övningar och idéer till hela skolan.
- Det fick oss att känna ”Nu kör vi igång” eftersom vi hade hamnat lite i stå.

- Hur mycket arbetar de uppringda skolorna med utomhuspedagogik och har det ökat efter fortbildningen?

Alla skolorna arbetar ute i viss

omfattning, av de tio som intervjuats är det endast en som inte kommit igång riktigt. På nio av skolorna bedrivs regelbunden uteundervisning varje vecka och det tenderar att vara mera vanligt på lågstadiet än bland de äldre klasserna. Fyra skolor har uttryckt att uteundervisningen har ökat i och med utbildningen. Två skolor har miljö och uteprofil och är ute mycket mer än de andra. En av dessa är ute varje dag hela förmiddagar med de yngre eleverna och mellan 8.30-10.00 med mellanstadieeleverna. Denna skola har fått beröm från kommunens habilitering för att de inte har några överviktiga barn.

Några röster från intervjuer:

- Vi har ca 10-15% av undervisningen ute och vi bjuder även in föräldrarna till öppet hus dagar ute!
- Det är skolämnen vi jobbar med ute, mest matte just nu!
- Uteundervisningen har ökat efterutbildningen, även samarbetet mellan pedagogerna och åldersintegreringen!
- Vi är inte ute så mycket nu på vintern men höst och vår 1 gång i veckan på mellanstadiet.
- Vi jobbar mycket med ensamkommande flyktingbarn som vi är ute med 1 timme i veckan under

hösten.

- Efter utbildningen blev det mera intresse för utomhuspedagogik och vi lärde oss mera övningar. Nu behöver vi samlas och tillverka material!

"Alla på skolan har anammat det och upplevt möjligheterna med utomhuspedagogiken och plockar in det för att variera undervisningen. Eleverna älskar det!"

Sker utomhuspedagogiken spontant eller är den ett återkommande inslag i planeringen?

I nio av de undersökta skolorna är utomhuspedagogiken återkommande i planeringen och i hälften av skolorna nämner de att det sker även spontant utöver det planerade. Ett par skolor har utomhuspedagogiken schemalagd. En skola nämner även att utomhuspedagogiken är inskriven i de lokala arbetsplanen.

Några röster från intervjuer:

- Vi har utomhuspedagogiken

schemalagd, men det känns inte som ett tvång utan spontant och naturligt.

- Utomhuspedagogiken har varit en stående punkt i planeringen i 10 år för F-2.

- Vi har utomhuspedagogiken som stående punkt i planeringen och den är inskriven i den lokala arbetsplanen, framförallt för lågstadiet.

- Vi vill få in den i planeringen.

Genomförs utomhuspedagogiken av ett fåtal entusiastiska pedagoger eller har pedagogiken anammats av de icke tidigare frälsta?

I hälften av de intervjuade skolorna är det i stort sett alla pedagoger som driver utomhuspedagogiken. Fyra skolor upplever att det är endast ett fåtal entusiastiska pedagoger som driver uteundervisningen. En skola upplever att de inte har någon som driver detta utan de behöver mera utbildning och inspiration.

Några röster från intervjuer:

- Alla på skolan har anammat det och upplevt möjligheterna med utomhuspedagogiken och plockar in det för att variera undervisningen. Eleverna älskar det!

- På vår skola måste alla arbeta med

utomhuspedagogik sedan 10 år tillbaka. Om någon har slutat så har vi rekryterat från dem som vill arbeta på det här sättet.

-Den drivs av några entusiastiska förskolepedagoger.

-De flesta är ute regelbundet. De som behöver draghjälp får det av kollegorna och de är jättegglade för det.

Hur skulle ni vilja se utvecklingen inom utomhuspedagogiken och vilken roll skulle naturskolorna kunna ha?

Alla skolor jag pratat med ser ett behov av mera fortbildning och inspirationsträffar. De vill bland annat att Naturskolorna arbetar fram ämnesövergripande teman och att de får hjälp med att knyta utomhuspedagogiken till kärnämnen. En av skolorna tycker att naturskolorna skulle erbjuda uppstartskurser inför höstterminen varje år som fokuserar på de nya kursplanerna och för åk 4-6. Pedagogerna har behov att dela med sig av utomhuspedagogiska idéer och få tips från andra. En skola nämner att de inte ser några hinder med att jobba med alla ämnen ute och nå kunskapsmålen, dessutom får de in en positiv hälsoaspekt i undervisningen.

Några röster från intervjuer:

-Jag tror att en inspirationsträff skulle vara bra att erbjuda varje höst. Mera matematik skulle vi vilja ha! Fokusera på åk 4-6 och de nya kursplanerna.

-Man kan med fördel arbeta med alla ämnen ute och få en positiv hälsoaspekt. Vi ser ingen begränsning med utomhuspedagogik utan det går att nå alla mål även ute!

-Vi vill utveckla utomhuspedagogiken mera och ser ett behov av fortbildning.

-Jag tror att de som går utbildningen blir frälsta och det är viktigt att hela arbetslag får gå den. Naturskolepedagogerna kommer ut till skolorna och öppnar våra sinnen.

-Mera utbildning och inspiration behövs kontinuerligt!

-Vi vill bjudas in till flera kurser med naturskolan. Vi ville hålla kontakten med dem som gått "Skogen som klassrum" men det rann ut i sanden. Man behöver någon att dela sina idéer med!

Kommentarer till intervjuerna

För mig har det varit ett nöje att ringa runt och intervjua dessa personer. Jag har mötts av positiva röster och nästan alla har tagit sig tid med mig trots att jag ringt dem mitt i deras stressiga vardag. Endast vid ett tillfälle var det en rektor som skulle hem och därför inte ville snacka, det var en fredagseftermiddag!

Alla intervjuade har gett uttryck för den positivitet som jag själv känt vid utbildningstillfällena och de vill ha mera kontakt med oss. Ser man denna lilla skara som representanter för alla vi utbildat så har vi stärkt vårt varumärke, skapat avtryck i utbildnings-Sverige och ökat behovet av fortbildning inom ett område som vi brinner för. Det är bara att lyfta på

hatten för satsningen "skogen som klassrum" och ta vara på det positiva intresset ute på fältet.

TEXT OCH FOTO: ANDERS SJÖBERG
FALU NATURSKOLA

NU NÅR VI UT TILL POLITIKERNA!

I projektet Skogen som klassrum har kommunens politiker kunnat delta i den utomhuspedagogiska kursen för skolans lärare. Under kursdag två har det även funnits utrymme för att föra en diskussion om vikten av tätortsnära skog, där utomhuspedagogisk verksamhet kan bedrivas.

Projektet har betonat att utomhuspedagogik kan innehålla integrering av basämnena i naturen. Genom att pröva olika aktiviteter med svenska, matematik och engelska utomhus har politikererna kunnat få möjlighet att se hur undervisning i tätortsnära skog kan komplettera

och stödja måluppfyllelsen i kursplanerna.

MÅLSTYRD

Jag som fortbildare har varit tydlig med att dagens skola är målstyrd och att undervisning utomhus är en del av arbetet med att nå kursplanemålen. Tid för undervisning utomhus inom skolans ram är mer lärande och mindre av lek och rekreation. Lärandet är platsberoende och behöver kommuniceras. Att kunna kommunicera lärandet det vill säga att kunna samtala om det som uppstår utomhus har en demokratisk aspekt. Svenska språket utgör verktyget. Att rikta lärandet utomhus till de

relevanta kursplanemålen är att visa betydelsen av moment som upplevelser, upptäckter och förståelse av olika ämnesområden tillsammans med de didaktiska frågorna Varför? Vad? Hur? Jag tror att vi behöver tydliggöra vårt arbetssätt, för att få politiker att avsätta medel för lärandet utomhus.

STIMULANS

I Strängnäs deltog Anders Jansson (M), vice ordförande i barn- och utbildningsnämnden under Strängnässkolans förmiddagspass. Några månader efteråt återkom jag till honom för att höra hans reflektioner runt utomhuspedagogik. Han anser att

En av många diskussioner under andra dagen av Skogen som klassrum. Här, i ett naturområde utanför Bromma, diskuteras vilka naturområden som lärarna använder, vilket skydd områdena har och möjligheterna till att starta naturskola.

det är viktigt med utomhusundervisning och att Strängnäs kommun har alla förutsättningar med så mycket natur runt skolorna. Han tror även att det krävs mycket av lärarna och att det kan vara svårt med genomslagskraften eftersom det kräver mer förberedelser och vana av dem. Problemet förmodar han är att lärarna tycker att det tar utbildningstid i anspråk, som till exempel transportsträckan. Han kan dock tänka sig räkna transporten som friskvårdstid. För att kunna nå fram med budskapet, behövs ett mer nogsamt tänk för att lansera utomhuspedagogiken. Det kan nås genom att det är "färdigserverat" att gå ut. Med andra ord ska det vara enkelt. Han tror att det behövs stimulans med intressanta övningar och bra upplägg. Avslutningsvis diskuterades kommunens möjligheter att

starta en naturskola. Han ansåg att en miljöprofilerad skola i kommunen skulle kunna utvecklas till något liknande.

POLITIKERBESÖK

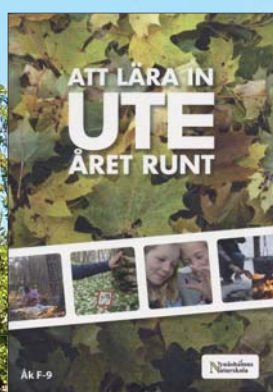
Naturskoleföreningen har påbörjat arbetet att besöka enskilda politiker, utskott eller nämnder för att lyfta utomhuspedagogik och naturskoleverksamhet. Det kan realiseras genom att i första hand avsätta medel, stödresurser till en naturskola. Politikerbesöken sker i alla de kommuner, som har fått utbildningsinsatser under de senaste åren från projektet Skogen som klassrum.

TEXT: AMMI WOHLIN

FOTO: ROBERT LÄTTMAN-MASCH

WWW.OUTDOORTEACHING.COM

ATT LÄRA IN UTE

Ett exempel från Ockelbo

Skogen som klassrum, fortbildning i utomhuspedagogik! Härligt, det måste vi söka till vår kommun Ockelbo. Min rektor Sylvia Bergroth och jag var lika entusiastiska. Lyckan var ännu större när vi fick meddelandet att alla våra pedagoger från förskoleklass upp till år 6 skulle få två utbildningsdagar med Mia Bucht från Naturskolan i Falun.

Med storm

Så kom då första arbetsveckan i augusti, härligt väder, inte ett moln på himmelen och vi skulle få starta arbetsåret med att vara ute. Mia kom och tog oss med storm, här var det aktivitet på en gång. Vi fick börja med en förflyttningsövning, något så genialiskt. Vilket djur hade jag på ryggen? Nu fick jag både träna på att vara social igen efter sommarledigheten, använda hjärncellerna för att genom ledtrådar lista ut vem jag var. Dagen ägnades åt

svenska och engelska med alla våra sinnen. Vi var lyriska när vi avslutade dagen. Vad vi hade fått med oss mycket att använda i vår undervisning!

Under den här veckan hann Mia med att utbilda pedagoger på sex skolor vid tre tillfällen. Jag som ordförande i Naturskyddsföreningen i Ockelbo fick möjlighet att berätta om projektet Bevara barnens skogar och Skogen som klassrum som Naturskyddsföreningen och Naturskoleföreningen fått pengar från Naturvårdsverket för att bedriva.

Dialog

En månad senare i slutet av september var det dags för sista utbildningsdagen som handlade om hur vi kan arbeta med matematiken ute. Till denna dag hade vi också bjudit in politiker för att få en dialog kring Skogens som klassrum och utomhuspedagogik. Alla var ense om att det är bra och

viktigt för barnen att vistas ute i skog och mark, att få möjlighet att använda fler lärstilar.

Våra två ortstidningar bjöds in och gjorde reportage. Vi fick stort utrymme i tidningarna och en vecka efter att Mia Bucht varit till oss så satt vi igång med att en dag i veckan vara ute med våra elever. Under hösten fram till att snön vräkte ned så har det varit klassrum ute. Samtliga pedagoger och våra tre rektorer var mycket nöjda med utbildningsdagarna.

Tid för utveckling

När vi träffade politikerna i september lyfte vi frågan om att kunna få en 20% tjänst i utomhuspedagogik. Som pricken över i tog politikerna detta beslut vid sista nämnden i december så fr.o.m. januari finns det avsatt tid till att utveckla utomhuspedagogiken i Ockelbo kommun.

Vi ser fram mot en fortsättning! Tusen tack för ett mycket lyckat projekt!

TEXT: EVA-MARIE ÅKERLUNDH
SPECIALPEDAGOG OCH ORDFÖRANDE I
OCKELBO NATURSKYDDSFÖRENING
FOTO: SYLVIA BERGROTH

Ömsesidig symbios mellan naturskolor och lokala Naturskyddsföreningar

En augustidag 2010 möttes lärare från Ekebys skola, Söderåsens naturpedagog och ordföranden för Naturskyddsföreningen Söderåsen, den lokala kretsen av Naturskyddsföreningen. Vi samtalade om naturen och naturens positiva roll för oss människor samt lekte matte tillsammans i leken under Hökens vingar, vilket var en av alla övningar i utbildningen Skogen som klassrum.

Samarbete har det alltid funnits mellan Söderåsens naturskola och den lokala Naturskyddsföreningen på Söderåsen. Det har varit som en sparvhök i storlek. I projektet Skogen som klassrum har vi fått möjlighet att utöka vårt samarbete, ja närmast i storlek som en blå kärrhök. Båda rovfåglarna kan ses i Bjuvs kommun.

I projektet Skogen som klassrum har samarbete också skett med Naturskyddsföreningens lokala kretsar i Tomelilla och Lomma som också hart bidragit till synpunkterna nedan.

Olika roller

De lokala Naturskyddsföreningarna som deltagit i projektet Skogen som klassrum i Skåne arbetar ungefär på samma sätt.

- De arbetar ideellt med olika frågor och evenemang på sin fritid
- De är en kunskapsbank i frågor som berör natur och miljö
- De utför praktiskt naturvårdsarbete, t.ex. genom att sköta en lokal äng
- De håller föredrag om naturen
- De anordnar exkursioner och vandringar i naturen
- De är remissinstans för olika exploateringsärenden som berör natur och miljövard.
- De är opinionsbildare

Naturskolorna arbetar med projekt för att sprida kunskap om hur fantastiskt uterummet naturen är i alla ämnen. På de ca 90 naturskolor som finns i Sverige idag arbetar anställda utepedagoger. Naturskolorna är organiserade under

Naturskoleföreningen. Denna förening drivs ideellt med representanter från olika naturskolor.

Hur kan vi utveckla vårt samarbete

- Gemensamt arbeta för att det etableras naturskolor i kommuner där det saknas
- Arbeta för att engagera ungdomar i natur- och miljöfrågor, gärna via Fältbiologerna www.skanesfaltbiologer.se Många naturvårdsföreningar vill ha en förnygring av aktiva medlemmar i sin krets.

- Annonsera alla Naturskyddsföreningens exkursioner, vandringar och föreläsningar för skolan.
- Gemensamt driva natur- och miljöfrågor i kommunerna.
- Teman som vi kan utveckla och driva tillsammans är frågor som berör lokalt naturvårdsarbete, friluftsliv, Sveriges miljömål och globala klimatförändringar.

CHARLOTTE LUNDBERG, SÖDERÅSENS
NATURPEDAGOG
LARS-BERTIL NILSSON, ORDFÖRANDE I
NATURSKYDDSFÖRENINGEN SÖDERÅSEN
FOTO: TORBJÖRN WRANGE

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen är en ideell och partipolitiskt obunden miljöorganisation som är Sveriges största med ca 180 000 medlemmar. Det finns ca 270 kretsar, nästan en i varje kommun, och 24 länsförbund. Föreningen arbetar med många olika frågor, t.ex. klimat, hav, skog, miljögifter och jordbruk. Föreningen arbetar för att sprida kunskap, belysa miljöhot, visa på lösningar och påverka politiker och myndigheter lokalt, nationellt och internationellt. Naturskyddsföreningen står också bakom världens tuffaste miljömärkning, Bra Miljöval. Den är en del i arbetet med att utveckla bra verktyg för miljömedvetna konsumentval.

Information om den lokala kretsens olika aktiviteter finns på Naturskyddsföreningens webb, www.naturskyddsforeningen.se

NATURRUTAN

SPÅR

Eleverna får i uppgift att bli skogsdetektiver och ta reda på vilket djur som lämnat spår i skogen och vad djuren haft för sig just här. En massa frågor brukar vi börja med. Har djuret varit jagat eller bara ute och gått, har det varit ensamt eller i sällskap, är djuret gammalt eller ungt och hur kan man veta det.

Uppmärksamhet

Eleverna två och två och utrustas med lupp, insamlingsburk och snitslar. De får i uppgift att följa ett djurspår i exempelvis hundra steg och sedan följa sitt eget spår tillbaka. Lite av ett äventyr det också! Eleverna ska inte bara följa spårstämplarna, som kanske är det första man tänker på, de ska också vara uppmärksamma på spillning, hår på stammar och grenar, gnag och allt annat som de kan komma på.

Teori

Eleverna har ofta mycket intressanta teorier när de kommer tillbaka. De redovisar hela historien får en annan grupp på plats i spåret om det är möjligt. För att hitta tillbaka till en spillningshög eller extra fin spårstämpel sätts snitslar upp.

Dokumentation

När eleverna kommer tillbaka till klassrummet kan historien skrivas ned och de kan ta reda på mer om djuret vars spår de följt. Var det verkligen en ekorre som de trodde? Ta gärna bilder med digitalkamera eller mobiltelefon som dokumentation!

TEXT: STINA LINDBLAD

FOTO: ROBERT LÄTTMAN-MASCH OCH STINA LINDBLAD

Inbjudan till Naturskoleföreningens årsmöte 4-6/5 2011 på Laxön i Älvkarleby

-ett möte i hälsans tecken

Mötet inleds onsdagen den 4/5 2011 kl 12-15 med lunch och incheckning, därefter invigning.

Dagarna innehåller, förutom årsmötet, hälsoaktiviteter för knoppen och kroppen. Alla kortare transporter sker per velociped, maten som serveras är närproducerad och ekologisk. Våra tankar släpps fria i en Open Space, en tankesmedja för Naturskoleföreningens framtid där alla kan bidra, vart är vår förening på väg? Upplands naturskolor visar sina aktiviteter,

det blir nedslag i både natur och kultur kring Dalälven. En mängd lokala småföretag kommer, genom sina specialkompetenser, att hjälpa oss genomföra mötet.

Mötet kommer att avslutas fredagen den 6/5 2011 kl 14.

Anmälningsskyltar finns på den nya hemsidan www.naturskola.se och sista anmälningsskyltdag är **15 mars**.

Välkomna till oss i Uppland!

Läromedel

Att lära in matematik ute, 2005, bok av Uppsala, Falu, Nynäshamns Naturskolor, 140kr.

Beställ på www.outdoorteaching.com

Att lära in engelska ute, 2007, bok av Lotta Carlegård. 140 kr. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära matematik ute. Förskolan. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 175 kr. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute året runt, 2007, bok av Nynäshamns Naturskola, 212 kr. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära teknik ute, 2009, bok av Carina Brage. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in svenska ute, 2010, bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Wohlin, Persson, Grantz, Lindblad, Sang. 212kr. Beställ på www.outdoorteaching.com

Naturpedagogik, bok av Germund Sellgren, 409 kr exkl moms, www.epago.se

Utomhusdidaktik, bok av Lundegård, Wickman, Wohlin, Studentlitteratur

Smådjur i Kristianstads vattenrike, häfte 30 kr, 044-13 63 61, naturskolan@utb.kristianstad.se

Vattenriksnunnan, 300 kr för 15 st, 044-13 63 61, naturskolan@utb.kristianstad.se

Vattenexperiment, häfte 40 kr, 044-13 63 61, naturskolan@utb.kristianstad.se

Energikompendium, 40 kr, 044-13 63 61, naturskolan@utb.kristianstad.se

Musik-CD, Välkommen in i naturen visor, inklusive not- och texthäfte, Gerd Strandberg tel 018-25 14 74

Musik-CD, Med öppna ögon, Gerd Strandberg tel 018-25 14 74

Sinnenas skog, miljöpedagogik på Pereyra, 60 kr, info@framtidensjorden.se

Smådjur på land, häfte 30 kr, Falu Naturskola, naturskolan@falun.se

Upplev naturen med alla sinnen, både på svenska och engelska, häfte för er som arbetar med funktionshindrade, 125 kr + porto, Vuxenhabiliteringen 018-611 6774

Vattenkort med vattendjur, 50 kr inkl moms, 021- 530 60, jan-christer.svensk@vasteras.se

CD-skiva med vattendjur, bilder att fritt användas, 250 kr inkl moms, 021-530 6, jan-christer.svensk@vasteras.se